

BREUS APUNTS SOBRE L'ORIGEN I LA HISTÒRIA DELS GEGANTS CENTENARIS DE RUPIT

Els gegants són un element festiu molt popular i vital en les nostres festivitats, com a patrimoni tradicional i senyal d'identitat del nostre territori. A casa nostra són un complement de primer ordre per entendre les nostres festes, costums...

Però hem de tenir molt present que de gegants no únicament se'n troben a Catalunya, tot i que aquí en disposem d'una abundància extraordinària i pràcticament tots diferents.

És prou significativa i notòria la història dels gegants i

capgrossos de la vila de Rupit. Justament per l'interès que susciten hi dedicaré un mereixedor espai en aquesta publicació per tal de fer un petit repàs al seu origen incert i a la seva història, on descobrirem a través de la constant recerca que aquests gegants no sempre ho han estat del bonic poble de Rupit.

Les figures dels gegants de Rupit van ser modelades, probablement, per un artista¹ de Barcelona a finals del segle XIX, tot i que després de fer diverses entrevistes al senyor Xavier Baurier², aquest apunta

que procedien de València igual que els capgrossos. El cas és que, encarregats per Pierre Baurier (1820-1879), industrial francès fundador de la colònia tèxtil de Salou³

(1864-1964), van ser creats per tal d'omplir l'oci dels treballadors de la colònia.

Pierre Baurier Berchoux⁴ era un viatjant de teixits nascut a Tarare, prop de la ciutat de Lió, l'any 1820. Va venir a Catalunya com a viatjant de teixits francesos i l'any 1852 va decidir instal·lar-se a l'antic molí de can Moret, a la població de Roda de Ter on hi trobà la fàcil utilització de l'energia hidràulica. Aviat s'afegí a la nova empresa el seu germà, i afavorits per un reial privilegi, van fer que des del 1854 fins al 1859 fossin els únics industrials autoritzats a fabricar piqué i aconseguissin el reconeixement i l'èxit dins el sector.⁵ A causa del dinamisme del projecte empresarial dels germans Baurier, van haver d'ampliar les instal·lacions. Per això, l'any 1864 va decidir traslladar la fàbrica al lloc que temps enrere havia estat ocupat per l'antic molí de Salou, a les Masies de Roda, on trobarien més potencial hidràulic i sobretot més terreny per al seu nou complex fabril.

A la colònia de Salou hi havia espais destinats a l'oci, però igual com passava a totes les colònies, eren espais controlats per la pròpia directiva de l'empresa. Era el mateix amo el que patrocinava les activitats durant l'oci i les diferents celebracions, i en aquest cas era el que va manar construir aquests gegants i uns capgrossos que els acompanyaven en les festivitats. Així doncs, mentre les poblacions veïnes de la colònia de Salou com Roda, Manlleu, l'Esquirol... no disposaven de gegants i coneixien poc els capgrossos a Salou, aquests ja dansaven amb una coreografia d'extraordinària senzillesa al so del tamborí i del flabiol.

Queda prou clar que els gegants de la colònia de Salou varen participar durant dècades en les celebracions (pràcticament totes de caire religiós) de la colònia, despertant tot tipus de sentiments en nens i adults, i sobretot oferint-los esbarjo dins aquell nucli tan tancat i aïllat de la colònia, on el control social l'assumien els propis propietaris.

Els gegants de la colònia tèxtil van participar també en diverses ocasions de la Festa Major de Roda de Ter i en les celebracions



A inicis del segle XX la canalla enjogassada de la colònia corre amb els capgrossos; darrere veiem els gegants i tota la comitiva de la festa.
Arxiu Raquel Castellà.

Imatge de la dècada dels 50 d'una festa a la colònia amb els gegants i els capgrossos.
Arxiu Xavier Baurier.



de caràcter privat de la família Baurier. De fet, Xavier Baurier, besnét del fundador de la colònia, recorda haver-los vist en actiu per darrera vegada a la dècada de 1950, en el casament d'una cosina seva. En aquells temps, els gegants anaven acompanyats pel flabiolaire Josep Verdaguer, "en Roviretes", del municipi de Folgueroles; tal com anteriorment, els portadors eren els treballadors de la fàbrica, igual que es feia amb els capgrossos. Sovint s'esmenta la simbiosi que es fa present entre el gegant i el portador, també anomenat geganter, quan es dansa amb harmonia i complicitat. I és que no és habitual separar els gegants de la música que els acompanya. A finals de segle XIX i principi del segle XX, els gegants de Salou tenien la seva pròpia banda de músics, de la qual ens ha estat impossible conèixer algunes dades més.

A partir de 1960 l'amenaça de l'embassament de Sau anà minvant la vida de la colònia. La seva posada en funcionament, a l'any 1964, suposà directament la fi de Salou i de la colònia veïna, Còdol-Dret.⁶ Fou ja a la dècada de 1970 quan Xavier Baurier, gran músic, solia anar a tocar sardanes a Rupit, sobretot per la festivitat de Sant Miquel; allí hi tenien força coneguts i una estima especial a la petita vila. Ramon Corominas, nascut a Roda de Ter i aleshores secretari de l'Ajuntament de Rupit, i el mossèn de Rupit, van dir a Baurier que fes pujar els gegants de Roda de Ter, coneguts com els comtes de Savassona, perquè participessin de la Festa Major de l'any 1978. I fou justament en aquella ocasió en què uns gegants es van passejar per primera vegada pels carrers de Rupit. Van aconseguir tanta expectació i eufòria entre la població que Ramon Corominas féu d'intermediari perquè Xavier Baurier fes donació dels gegants i capgrossos en desús, de la colònia de Salou al poble de Rupit. Baurier després de parlar-ne detingudament amb la resta de la família, va decidir regalar-los al poble però el consistori va voler pagar-li simbòlicament deu mil pessetes.

Feia una bona colla d'anys que els antics gegants i capgrossos estaven sense utilitzar i amb unes condicions pèssimes, de manera que l'Ajuntament de Rupit va haver de restaurar-los de dalt a baix i canviar-los les vestimentes. Els gegants totalment restau-



rats van arribar a Rupit el 30 de setembre de 1979 i van ser els encarregats d'encapçalar la cercavila de la Festa Major. *El Correo Catalán*⁷ va recollir la notícia amb el següent titular: *Rupit, como un niño con gigantes nuevos*. I a partir d'aquell moment aquests gegants que pesen entre uns 50 i 70 kg i 3,50 metres d'alçada han sortit cada any duts pels membres de la Comissió de Festes i han estat restaurats en diferents ocasions per tal de poder-los mantenir en el bon estat en què es troben encara ara, després de més d'una centúria de vida.

A l'any 2001 per votació popular es va decidir anomenar els gegants Miquel i Magdalena; fins aleshores se'ls coneixia com al Rei i la Reina o el Gegant i la Geganta. Així doncs, el 29 de setembre de 2002 les figures van ser batejades i beneïdes amb l'apadrinament dels

Observem els gegants i els capgrossos de Salou, a primeries del segle XX amb la banda de músics.

Arxiu Raquel Castellà.

La parella de gegants i els quatre capgrossos de Salou, a inicis del segle XX, amb la banda de músics i els portadors, tots ells amb barretina i faixa.

Arxiu Raquel Castellà.





Imatge de l'actualitat dels gegants Miquel i Magdalena a la població de Rupit.

Arxiu Ajuntament de Rupit.

Programa de la Festa Major de la colònia de Salou, l'any 1912.

Arxiu Xavier Baurier.

gegants de les properes poblacions de Tavertet, de l'Esquirol i de Cantonigròs. Els testimonis expliquen que en una ocasió aquests gegants de notable bellesa escultòrica van passar estirats pel popular pont penjant i movedís del poble.

Val la pena remarcar que aquests gegants encarregats per Pierre Baurier tenen parella "bessona"; es tracta dels gegants Sebastià i Dorotea de Capellades, construïts l'any 1899. És possible que sigui obra del mateix artista, ja que hi ha molts trets en la seva construcció que ens ho fan pensar.

Des d'aquí només ens queda desitjar llarga vida als gegants Miquel i Magdalena i als capgrossos que els acompanyen. Coses de la vida, neixeren en una colònia tèxtil al costat del Ter on el toc de les sirenes marcava el ritme de vida de les persones, i el destí ha fet

que trobessin la seva dolça llar al costat dels rupitencs, que des d'un primer moment els reberen amb gran estima.

Raquel Castellà i Perarnau

Aquest article ha estat possible gràcies a la col·laboració i a les múltiples entrevistes a Xavier Baurier i a l'alcalde de Rupit, Sebastià Juanola. Des d'aquí els faig arribar el meu agraïment.

NOTES:

¹ Tot sovint s'ha anomenat geganters als creadors de gegants. La tasca del creador o artesà conté una part artesanal, de disseny, de tècnica, d'art...

² Xavier Baurier és descendent de la família d'industrial francesos instal·lada a Roda de Ter i va ser dels primers a Catalunya a introduir i aplicar els telers Jacquard.

³ Nucli urbanitzat allunyat de les poblacions circumdants, format per l'edifici de la fàbrica, els habitatges dels treballadors i altres construccions que oferien els serveis bàsics per tal de poder viure en un cert aïllament (escola, església, economat, casino...) Segons l'historiador Ignasi Terrades, amb el sistema de colònies es pretenia crear un marc sociolaboral caracteritzat per la dependència total dels treballadors respecte als empresaris. Els amos de les colònies no només generaven una política laboral sinó també religiosa, educativa, assistencial i cultural molt completa cap als seus treballadors, i en reforçaven la dependència.

⁴ ROVIRA, J.M. (2003) *La colònia de Salou (1864-1963)*. Heretat Baurier. Roda de Ter. Ajuntament de Roda de Ter.

⁵ CABANA, F. (1991-1993) *Fàbriques i empresaris. Els protagonistes de la revolució industrial*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, vol.II. Barcelona, 1992-1994.

⁶ CASTELLÀ, R. (2005). *Còdol-Dret, vida d'una colònia industrial (1862-1964)*. Les Masies de Roda. Ajuntament de les Masies de Roda.

⁷ *El Correo Catalán*, setembre de 1979.

DIA 23		DIA 24	
MAJANA: TRES SARDANAS		MAJANA: CONCIERTO	
TARDE: SEIS SARDANAS		TARDE Y NOCHE: BAILE	
NOCHE: BAILE		PROGRAMA	
1.ª PARTE	2.ª PARTE	TARDE	NOCHE
Vals	Vals	Vals	Vals
Schotis	Americana	Americana	Mazurca
Mazurca	Schotis	Schotis	Schotis
Americana (Bambas)	Mazurca	Polka	Americana (Bambas)
Lanceros	Rigodón	Rigodón	Lanceros
Polka	Polka	Mazurca	Polka
Schotis	Schotis	Americana	Schotis
Americana	Americana	Schotis	Americana
Vals	Vals	Vals	Vals



FORMATGERIES ARTESANES DE CANTONIGRÒS



Ctra. de Vic a Olot, Km 24
08569 Cantonigròs (Osona-Barcelona)
Tel. 93 852 50 06

Els Cingles Apartments Turístics

Pg. Jaume Balmes 15-17 - Tavertet - Tel 629 082 099
www.elscingles.com - info@elscingles.com